

NITRAMEGYEI SZEMLE

POLITIKAI, TÁRSADALMI, SZÉPIRODALMI ÉS KÖZGAZDASÁGI HETILAP

Megjelenik vasárnaponként.
Előfizetési ára egész évre 40 Ks, félévre 20 Ks
Külföldre 60 Ks. évenként.

Alapította: Dr. TÓTH JÁNOS.
1933-ig szerkesztette: Dr. FRANCISY LAJOS.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
Nitra, Plarista-utca 22. szám, földszint.
Hivatalos órák: hétköznap reggeltől estig.

Negyvenkilencedik évfolyam

24. szám

Nitra, 1941. június 22.

„A lelkes eljár ősei sírjához...”

Nem lehetünk hálátlanok azokkal a személyekkel szemben, akik egész életük folyamán csak szépet, nemeset, örökértékűt alkottak és hozzájárultak városunk jó hírnevének emeléséhez. Minden város és annak polgársága büszke arra a fiára, aki valamilyen képességével eszményi magasságok felé tört, aki elismerést szerzett annak a városnak, melynek földjéből fakadt.

Olvassuk, hogy a városok nagy fiaik emlékének szobrokkal, emléktáblákkal hódolnak, ezekben és ezeken öröklék meg az utókor számára az illető férfiú érdemeit.

Néhai D o m b a y Hugó költő és író városunk legnagyobb fiai közé tartozott. Alkotásai öröksépek mert azokban a lélek nemessége, tisztasága kapott megéneklést.

Dr. Krasna Hermann bécsi ügyvéd és jeles író, aki Dombay Hugónak nagy tisztelője volt, jóakarattal megkérdezte Dombay Edét, aki a megboldogultnak unokaöccse, miért nem emel a nitrai társadalom a nagy költő emlékéhez méltó szobrot? Ő maga is — úgymond — hajlandó nagyobb összeggel a költségekhez hozzájárulni.

Most elérkezünk Dombay Hugó halálának tíz éves fordulójához. Ennél a fordulónál tanuljunk meg emlékezni és mérjük fel annak az embernek ránk hagyott szellemi értékeit, aki még ma is jeltelen sírban alussza örök álmát és várja a feltámadást.

Mint halljuk, Bárfay Gyula szobrászművész még a múltban elkészítette Dombay mellszobrát, ezt most kőbe fogja vésni és valószínű, hogy még ez év folyamán sor kerül a mű leleplezésére. Természetes, hogy a leleplezés Nitra város magyar társadalmának, barátai, tisztelői jelenlétében történnék.

Itt közöljük a Dombay-család nemesi címerét 1506-ból. Eredetileg Dombay Ede építész birtokában.

Ismeretlen részletek Juhász Gyula skalicei naplójából. (1913)

A ferencrendiek avatag klostroma, ahol kényszerűségről tanítottunk, nagyon dehosnak és szűknek bizonyult azon az első, szép, eső utáni, csirakeltő tavaszi napon.

A kolostor udvarán tízperc alatt nyugtalan mozgás és játékvágy ujjongott a különben lomhavérű nebulókban. Még Arthur is, az alázatos, szelíd fiú, még ő is beállt a játékba utolsónak.

Keresztülugrálták Janit, akit baknak tettek meg hirtelen.

Jeni, az első eminens a másodikban, egyébiránt keresztifia a hercegprimásnak. „Glikkerek” kerültek elő a zsebek fenekéről, apró, színes golyók és nagy elkészítések történtek parittyák dolgában.

Még a ferencrendű növendékfiúk is, akik a lemondás és koldulás erényeit fogják majd gyakorolni, még azok is vígan fogócskáznak a barátok kuglizójának árkádjai alatt.

Egyszóval, megölt az ismerős tavaszi lár, az a perc, amelyen az iskola levegője hirtelenül kikelelt szelet érez és a diáklélekben feltámad a napfényes mezők és tavaszi játékok édes nosztalgija.

En is éreztem ezt — hús esztendő előtt. Méltányolni tudom ma is

Gondoltam, ebből a lázból és ebből a vágyból is lehet pedagógiát használni húzni és mivel a tornafantázis úgy is szünetelt, az órán katonás rendbe sorakoztattam az ötvenhárom másodikost és kiadtam nekik a hadi parancsot:

— Fiúk, most elmegyünk megnézni a határt. Útközben szépen énekelni fogtok. Induljatok!

Mire kiértünk a sok százados várfalak alól, amelyek kormos-sötétlen feketéllenek a sovány mezők fölött, már rázendített ötvenhárom fiatal torok a diáknótára:

Gaudeamus igitur
Juvenes dum sumus!

Azután sorra kerültek gyönyörű nóták, igazi, nem csinált népdalok. Egész dalbokréta. Honnan szedték a gyerekek ezeket a valódi, ritka, részben előttem is ismeretlen nótákat, nem tudom. Ők maguk se tudták, kitől is hallották. A madár sem tudja.

Kitárul előttünk a morva hegyek és erdők szép vidéke. Messze, messze, egészen a látóhatár peremén egy fekete folt: Buchlau vára, ahol Berchtold gróf talán éppen most lógyal az orosz nagykövettel.

Az országút két oldalán fekete földek, világoszöld sávokkal átszőve, jobbról, a város végén az akasztófadomb, balról sze-

lid lankákon a „búdák”, ahol urak iddögállják a hegy levét. Most nyitják a szőlőt!

Az országút közepén pedig vidám-nyalán poroszkál a kis csapat. Elől az énekmondó igricek, a többi fújja utánuk a nótát, kifogyhatatlanul.

Valaha Ocskay lompos kurucal porlyázta erre, fölverve és fölételve az álmodó morva falvakat.

Erre járt egykoron Mátyás fekete serege is, hódító úton a távoli Boroszló felé.

Most ötvenhárom diák fújja a nótákat. Allg másfél jó mérföld ide a határ, mint már látszik is az országút jobb kanyarulatánál a határfa. másik oldalon a morva határjelző, mellette szent képpel, feszülettel.

Megállunk.

— Fiúk, most itt vagyunk a határon. Egy lépést tesztek, lám, idegen országban vagyok. Énekeltek, szavaltak. Amikor mindez megvolt, az egyik fiú, aki bizonyosan pontos és derék férfiú lesz, (Isten segítse!) odajön hozzám és nagy komolyan, fontoskodva megszólít ekképpen:

— Tanár úr, a Sillinger nem jól szavalt, mikor jobbajával Morvaországra mutatott.

Hát ezt mi löbbieket nem vesszük észre. A hiba megtörtént, ezt a jó fiút meg kell nyugtatni. Mondom is már neki:

— Nézd fiám, neked igazad van. Mert a költő csakugyan erre a földre értette, amit mond. De az is, igaz ám, hogy ezért a földért és ezen a földön is fejt már vér elég.

Ezzel elmutattam messze, messze Boroszló, Bécs felé, le egészen a kődök fátylába rejtőző Morvamezőig.

Tavaszi este.

A nap lemegy.
A város mint ódon körhaj borong...
Ibolyaszín mezőn sötét hegyek.

Ifjú arák,
Virágzó fák között karcsú torony:
A prédikáló, kámzsás, ősz barát.

Az ablakon
Egy leány kihajlik és mereng
Az éjszakába. Fáj szíve nagyon.

A régi vágy,
A régi emlék... Mint a szerelem
Most sárba hull fehér akácvirág.

M. K.

Dr. Faith legújabb két könyve.
„Nitra Arany Könyve” és „Nitrai Fejfák” még kapható és kötetenként 20 koronáért megrendelhető lapunk kiadóhivatalában is.

Nitrianska ľudová banka
(Nitrai Népbank)

zálogkölcsonostálya előnyös kölcsönöket folyósít arany, ezüst ékszerekre és drágakövekre a legkisebb összegektől a legnagyobb összegekig. A bankosztály vállal átutalásokat és külföldi kifizetéseket nagyon jutányosan és rendkívül gyors lebonyolítás mellett folyósít bekebelezésre, személyi hitell kölcsönöket stb.

Tíz év előtt húnyt el Dombay Hugó Nitra legnagyobb költője.

1931 június 18-án, tehát tíz év előtt lehelte ki nemes lelkét Dombay Hugó, Nitra legnagyobb költője. 1846 április 1-én született, tehát ma 95 éves volna.

A tízéves forduló alkalmából elzarándoklunk nitrai sírboltjához és idézzük fennkölt emlékét.

Meghatva nézzük fényképét: a pátriárka arcot, mely halála évében, 85 éves korában is tisztán sugározta vissza a benne lüktető őserőt. Sehol a világon — talán Oroszországon igen — nincs párja ennek a vidéken visszavonuló, önmagából táplálkozó tehetségnek. Merem Tolsztojt hozzá hasonlítani, aki élete delén mendőlt le minden földi hiúságról, hogy könyveinek, hívének, műveinek éljen. A külső világ elismerése, akár arannyal, akár tapsban nyilatkozzék meg, nem hatott Dombay Hugó egyszerű íróasztaláig. Irt, mert lelke így sugallta. A vidéki író tragikumát őt is sújtotta: vele sem törődött senki, a pajtáskodó, kávéházi irodalom nem vette észre, csak néhány jó barátja hallgatta az ősz költő arany ígét, az évek hervadásával tisztuló, fennkölt világnevetét, bölcsészeti érettségét, gyengéd lírájának meghalkuló, egyre finomabb húrjait. Hányszor ültem vele kertjében, maganevelésű fái között. A kerten friss reggeli szél fűt végig, kék gyermekszeme fiatal üdeséggel tekintett a felhőten kék égre...

Dombay Hugó hatalmas lelkében ősz tehetség feszült. A vidéki város megfagyasztotta lávázó forrongását. Távol a főváros irodalmi mozgalmaitól, távol a kritikától lassan befelé kezdett élni. Elgondolni is káprázatos, mi lett volna belőle, ha az irodalmi középpont felismerte volna. Így azután vidéki író lett, fel-fellobbanó lánggal, mely megsejteti a benne elfojtott tüzet, de fénye sokkal szelidebb, semhogy országos figyelem kísérte volna.

Egy régi fénykép van előttem, virágok közt ül Dombay, karját egy szék karfájára hajlítja, fejét lombok cirógatják. Csodálatos béke ül arcán, szeme félig lecsukva révül el, mintha a távolból lesné, hallaná az élet csobogását. Egy nagy bölcselő, egy nagy gondolkodó, egy nagy tudós feje ez, magas homlokát csak a tépelődő eszme ráncolta össze. Nitrai költő volt — sohasem akart több lenni. Úgy élt közöttünk, mint egy

király száműzetésében. Allig akadt valaki, ki követelte volna, ha azt akarta, hogy megértsek, le kellett szállnia hozzánk. A vidék megbocsátotta neki, hogy különb volt.

Elsősorban költő volt. Versel csak Nitrán és a régi vármegyében terjedtek el, de ő úgy is olyan volt, mint az igazi nagy ír: nem mutogatta vagyonát. Sorai olyanok, mint a búzaföld tavaszi barázdái. Pacsirtáddal hallik végig felettük, tele vannak hintve színtiszta maggal, egy igazvágó, szépet kereső ember gondolatával. Sokat tanult és sokat tudott, de mindennél többet ért az ő nagy emberszeretete, a nemes embeereknek ez a gyönyörű pazarlása. Olyan, mint Ibsen hőse: teljesen egymaga áll, tehát a legerősebb volt. Körülötte zajlott a piaci élet, ő könyve fölé hajolva, az örök titkokat szomjáhozta.

A professzorok tudomány módjára bántak el a költőszettel s beosztották tárgy szerinti egyik több, másik kevesebb rekeszbe s ezekben a rekeszekbe bele kell férnie minden versnek, amelyik a nap alatt megszületik, különben nem kap keresztlevelet. Pedig nincsen ezekben a rekeszekben semmi igazság, mert a költészetnek egyetlen tárgya van mindig és mindenütt és ez az ember. A szenvedő, a méltzó, a kétségbeeső, a szerető, a gyötrődő ember, ez az egyetlen tárgy, — és ezen kívül nincsen költészet. Mert nagy tévedés azt hinni, hogy a pirkaó hajnaltól a borongó alkonyatig a természetnek megéneklése nem az emberi írja le. Nem a kelő nap, nem az égen ragyogó csillag a tárgy az ilyen versnek, hanem az emberi érzés, amely során támad. Nem a külső kép a fontos bennük, hanem az érző ember. Ezért tud jó verset csak olyan ember írni, aki a szívvel gondolkodik. Csodálatos dolog az, hogy előálljon egy ember, akinek minden készsége egy toll, s azzal a kis szerszámmal úrrá tud lenni gondolatunk felett és tud nekünk, sokaknak, akik tán sohse láttuk őt, olyan igaz gyönyörűséget okozni, amely jól esik, meg fáj is. Az a szegény zülött amerikai költő, akif bolondnak vélték kortársai Poe Edgár volt az első, aki ki merete mondani, hogy ez a fájó gyönyörűség az igazi költészet hatása. Ez a fájó gyönyörűség az, amit minden ember egyformán meg tud érteni. Az elmulásnak és a szenvedésnek gondolataiból támad ez az érzés. Sokan, nagyon sokan írják manap verseit, ríme esendül, mérleke hibátlan — csak éppen arról a titokról nincsen sejtelve annak, aki írta. Szeretni kell az embert, a gyenge, a gyarló, a háládatlan emberiséget, — sírni kell tudni a más baján, ez a titkok titka. Mert aki nem a szíve szerinti szót az emberekhez, az semmiféle csilingelő meszterkedéssel nem fogja megindítani az ő szívüket. És éppen ebben a filantropiában áll Dombay Hugó irdatlan magasságban felettünk, önző, lucatemberek felett. Ezen az emberszeretelen keresztül szűrődött az ő minden tudása, az ő minden munkássága. Elgondolom olykor, hogy a sok, napi munkáján kívül mivel sem törődő ember között mennyire elfoghatta őt az egyedülvalóság. Szinte látom, hogy olykor mint nézett körül, ha tán elmondhatná valakinek egyre-másra buggyanó gondolatait — aztán csak visszafordult a hűséges tollhoz, az odatalált valahol valakire, aki megértette. Értékét más, igazabb kor fogja felmérni. Mi hódolatul, tisztelettel hajlunk meg emléke előtt.

Hírek

Gyöngyösbokréta Hrnčiarovcén.

A hrnčiarovcei (gerenceéri) magyar ifjúság június 29. én d. u. 3 órai kezdettel gyöngyösbokrétás előadást rendez új műsorral.

Új járásfőnök. A közelmúltban foglalta el hivatalát az új nitrai járásfőnök. Mint ismeretes, Beňovský járási főnököt Bratislavába helyezték át. Beňovský járásfőnököt hamar megismerte és megszerette a nitrai közönség. Jóindulatú, megértő, régivágású tisztviselő volt, akinek működését lelki jósa és finomsága kormányozta. Mint halljuk, az új járási főnök kiváló tisztviselő, erőskezű kormányos, aki nem tűr visszaéléseket, ellensége a protekciónak, aki az igazság és emberséges kezelés embere. Fábrián járási főnöknek, aki Topolčanából érkezett hozzánk, kívánjuk, hogy körünkben érezze magát jól és mindnyájunk meglegedésére végezze nehéz hivatalát.

Egyházi kitüntetés. A Szentatya, XIII. Pius kinevezte Filikorn Ferenc kanonokot pápai prelátussá. A kitüntetett kanonok lankadatlan munkássága révén erre az egyházi tisztiségre mindenképen rászolgált.

Művészi képzőművelés Plešňanyban.

A Slovenská Umelecká Beseda Plešňanyban képzőművelést rendez a legjobb szlovák képzőművészek remekeiből. Minket nitraikat csak annyiból érdekel a dolog, hogy a képek közt ott látjuk Slamka Lajos nitrai festőművész három legszebb, legtökéletesebb alkotását, amelyek általános feltűnést keltenek. Slamka ismert szerénységét messzire túlhaladja képeinek művészi értéke.

Ujból egészséges. Ettenberger Ernő, nitrai Králik-vendéglő közkedvelt főpincére a napokban újra elfoglalta állását. Ettenbertert mintegy három hónappal ezelőtt véletlen baleset ért: megcsúszott a sikos járdán és lábát törte. Híradásunkat bizonyára örömmel veszik azok, akik értékelné tudják Ettenberger főpincér figyelmességét, udvariasságát és feltétel nélküli tisztességét.

Miért késik a Szemle? Több előfizetőnk, vásárlónk azt a kérdést intézte hozzánk, miért késik a Nitramegyei Szemle? A kérdésre nyíltan válaszolunk. Azért, mert a hetet ünnep tartotta, melynek megülvése hátráltatta a lap időrevaló megjelenését. Éppen azért kérjük előfizetőinket, viseltessenek velünk szemben olyan bizalommal és megértéssel, mint azt tették a múltban.

Ujabb növendékharcosai vannak a katolikus akciónak.

E hó 14. én, a szombatesti litánia után Mons. Boleček nitrai püspök Kusek káplán segítségével ünnepélyes keretek között avatta fel a Mária kongregációba lépett iskolás lányokat a katolikus akció tagjaivá. Az avató beszéd szerint tagságuk nemcsak vallásos életet és ájtatosságot jelent, hanem effektív munkát a harcoló Egyház győzelme érdekében. A fogadalmat tett kis harcosok továbbképzés után a karitatív-szociális gondoskodás tevékenyen működő tagjaivá válnak, hogy szegény családjainknak jobb sorsot biztosítsanak.

Súlyos baleset. Ronchetti Gáspár, Ronchetti Oszkár volt tűzoltóparancsnok, kéményseprő mester fia oly szerencsétlenül csúszott el, hogy bokában lábát törte. A rokonszenves, minden tekintetben kifogástalan fiatalembernek szerencsés és rövidlejárta felgyógyulást kívánunk.

Vasárnapi levél

A mi nyelvünk.

Az elmúlt hét folyamán a Nitrán működő német lektorátus előadást rendezett városházi új helyiségében. Az előadás a nemzetiségi béke jegyében állt, mert azon a szlovákok és magyarok is tekintélyes számban képviseltették magukat. Az előadást egy németországi tanárember tartotta, a név most igazán nem fontos. Akik jelen voltak a magas nívón álló előadáson, azok áradozva beszélnek annak felépítéséről, megdönthetetlen igazságairól és nagyvonalú felkészültségéről.

Az előadás témája a nyelv volt. Arról a nyelvről szólt az előadás, melyet Isten jóvoltából és különös kegyelméből a szájunkban hordunk, mellyel először eljűnk ki a legszentebb és az egy családdhoz való tartozást kifejező szavakat: édes jó anyám... Arról a nyelvről volt szó mellyel kifejezzük értelmünket, kimondjuk és ruhába öltöztetjük gondolatainkat, mellyel megértjük magunkat, mely fölé helyez a többi teremtménynek.

Nyelvünket minden körülmény között szeretnünk kell. Nemcsak azért, mert vele izlelünk, mert nélkülözhetetlen kellék, hanem azért, mert vele olyan hangokat ütünk meg, hozunk nyilvánosságra, melyeknek összetételéből összevonásából adódik nemzetiségi nyelvünk.

Talán nem is ebből a szempontból volt fontos a máskülömben párhuzamos élvezetes és lebilincselő előadás. Hanem inkább azért, hogy bizonyítva lássuk azt, amit évek óta hangoztatunk, amiért kifartással küzdünk: Igenis, lehet Nitrán közös erővel, egymást támogatással, megértéssel kultúr-előadásokat tartani. Nagyon jól esett a németek figyelme: három nyelven adták ki meghívójukat, szóval magyar nyelven is, szíveskedjél és szeretettel fogadjak mindenkit, aki megfigyeltelte megjelenésével az előadást. Most pedig kitérünk egy megjegyzésre.

Az egyik német megjegyzéssel monddta a következőket:

— Nitrán jó sikerült előadást, akármilyen irányú legyen is az, a magyarok nélkül nem lehet megrendezni. A magyarok jelenléte biztossítja az erkölcsi és anyagi sikert.

Van ebben a megállapításban sok igazság. A magyarok kultúráját szerető és támogató nép. Megbecsüli a mások kultúráját is és kihámozza abból az igazi értéket. De viszont a kultúráját nemcsak szeretni, hanem anyagilag támogatni is kell. A magyar kultúr-ember akkor is elmegy valamelyik más nemzetiségi kultúr-előadásra, ha az nincs összekötve hivatali előmenetellel, elismerő vállveregetéssel. Elmegy az előadásra, mert lelke szomjúhozza a haladást, a fejlődést. Lelki kényszer ez nála. Ez a fűka a magyar előadások nagy sikerének.

A német előadás végén az egyik főrendező magyarul búcsúzott el a megjelent magyar jelenlétaktól. Csak egy szót dobott a magyar szóra éhes publikumnak és ennek az egy szónak is meg volt a maga varázsa, igézete, lelket simogató érzést fakasztott:

— A viszontlátásra!

Igen, a viszontlátásra. El is várjuk, hogy a magyar előadást németek, szlovákok lá-

fogassák és értékeljék. Minden erővel oda fogunk hatni, hogy a németek és szlovákok által rendezett előadásoknak minél több magyar hallgatójuk legyen. Mert a legutolsó német előadásból megismertük azt, hogy a nyelvet, egymás nyelvét tisztelni kell és nem okozhatja kitérés, kiszakítás tárgyát, ha az másképpen szól, másképpen imádkozik, mint a mi nyelvünk.

Boldogemlékü Franciscy Lajos kanonok mondta a Szmeke egyik kultúr-előadásának üdvözlő beszédében a következő, mely értelmű szavakat:

— Tiszteljék az idegen nemzetek kultúráját, mert ezáltal megbecsüljük a mi kultúránkat is. **Risnyovszky Endre.**

A takarékososságról.

Az anyagiak helyes beosztása alapozta meg a boldogulást mindig, különösen a mai, gondokkal terhes világban. A családban a házbéke sokszor függ a takarékosaságtól. A túlfakozott igények sok perpatvarnak és sok esetben tragédiának kát forrásai.

A természet nem ismer pazarlást. A lehulló őszi levelek megtermékenyítik a földet, a vízpára sem száll fel hiába a levegőbe, felhőalakban adja vissza a cseppeket. Nem semmisül meg semmi, csak átváltozik, Isten, a legjobb atya bölcs akaratából.

Ciceró, a római bölcs azt állította, hogy a takarékosság magában véve nagy jóvedelem.

A történelem sok takarékos uralkodóról tesz említést. A tizenharmadik században Szép Fülöp francia király megtiltotta alattvalóinak, hogy étkezéseiknél levesen és két fál peccsenyén kívül többfélélt is találhassanak. Egy másik rendelkezésben pedig előírta, hogy ünnepi alkalmankor ki ki milyen ruhát és lábbelit viseljen.

Hatodik Károly ugyanez a francia király pénzbírsággal, sőt testi fenytéssel büntette a pazarlást. Ezért „kopoit királynak” csúfolták és kinevezték. XIII. Lajos francia király híres minisztere Richelieu bíboros számos takarékosági rendelkezést bocsátott ki, sőt beállította a fényűzéses ruházatkodást.

Kortársáról, Pázmány Péterről feljegyezték, hogy egyszer két ferencrendi szerzetes ment hozzá segílyt kérni. Midőn az érsek belépett a szobába, ahol a szerzetesek várakoztak, az asztalon égő két gyertyából egyet elfűjt. A szerzetesek erre köszöntek és kifelé igyekeztek.

Hová mentek? — kérdezte Pázmány

A ferencrendiek bevallották, hogy látva az érsek takarékoságát nem számítottak alamizsnára.

Tévedtek — mondta nekik Pázmány, mert ha az ilyen esekélyiségekre nem ügyelnék, nem adhatnék senkinek semmit. Aztán gazdagon megajándékozta a szerzeteseket.

Igen fősvény uralkodó volt II. József, a kalapos király. Anyjának, mint kormányzó társának többször szemére vetette bőkezűségét. Mária Terézia úgy segítette ezen, hogy szénnyitható rézkrajcárokat veretett, amelybe elfért egy körmőci arany. Becsukva ez a krajcár csupán az élén lévő finom vonallal különbözött a rendestől. A királynő ezt a pénzt ajándékozta szegényeknek. Ilyen krajcárokat a régi pénzügytelvényekben ma is láthatunk.

Igen egyszerűen élt III. György angol király, aki azt mondta, hogy elpuhítja az

embert, ha a hálószobájában szőnyeg van. Burucy feljegyzése így szól: „A folyosóban nem égett tűz, és a kápolnát is nagyon takarékosan fűtötték. A heregasszonyok, a nemesek feleségei és lovászmesterek mozgolódtak és megfáztak. Lett-légyen azonban hideg, vagy meleg, mindig meg kellett jelenniök.”

Tharkesay „A négy György” című korrajzában így ír Györgyről: „Egyszer séta közben a király és a királyné egy kistűvel találkozott. Mindig nagyon szerették a gyermekeket ezek a jó lelkek és megsimogatták szőke fejeeskéjét. Ki fiacskája vagy te? — kérdezte III. György.

Atyám a király kenyerét eszi — felelte a gyermek.

Akkor hát térdelj le és csókolj kezét a királynak!

De a kistű állva maradt.

Nem — mondta — mert ha letérdelek, bepszklítom az új nadrágomat.

A takarékos király szerette volna a fiúcskát megölelni és ott nyomban lovaggá ütni. Napoleon nemcsak kitűnő hadvezér volt, de értett a pénzhez is. Figyelme a legapróbb részletekre is kiterjedt. „Seregelmnek számadásai” — írja egyik 1806-ban megjelent levelében: „könyvtáramnak egyik legkellemebb részét képezik.” A havi kimutatások húsz vastag kötetet alkottak. Irja: „Ha megérkeznek hozzám, felhagyok minden egyéb foglalkozással, hogy azokat gondosan áttanulmányozhassam és megfigyelhessenem a két hónapi számadások közötti különbséget. Egy fiatal leány sem élvez jobban a regényeit, mint én e könyveket.” Napoleon az idővel is takarékoskodott. Egyszer a tábornokai, akiket ebédre hívott, tíz perccel késtek. Napoleon a kitűzött időben asztalhoz ült s mire a vendégek megérkeztek, már készen is volt az evéssel. Felállva üdvözölte őket és így szólt: „Az ebédnek vége, most már munkához láthatunk”. Az éhes tábornokok egy csata tervezésével töltötték a délutánt. Napoleon bukását követő évtizedeket később nevezték el Bidermalternek, midőn 1870-ben egy Eichpodt nevű poéta énekelt meg egy Bidermaier nevű néptanító takarékos életét a napóleoni idők után.

Kortársai igen takarékos királynak mondták Lajos Fülöpöt, a franciák úgynevezett polgárkirályát. Hóna alatt történelmi nevezetességű esernyőjével sétálgatván Párisban, köszöntötte ismerőseit. Trónvesztése dacára szép vagyont hagyott családjára.

A XVI. és XVII. század pazarló főurai némely dolgokban érthetetlen módon takarékoskodtak. Fényes paloták hiányosan voltak felszerelve. A lakomákra minden meghívott vendég kénytelen volt magával vinni evőeszközöket, a szállóvendég pedig ággyát és függönyeit is. A francia udvar, ha Fontaineblauban üdült, előre utasította a meghívott vendégeket, hogy a szükséges holmit hozzák magukkal. Midőn Medici Mária IV. Henrik francia király felesége nővért, a mantuai hercegnőt meghívta magához, bankárja Gondí házánaál szállásolta el. Gondínál is hiányoztak a vendégséghez szükséges bútorok s kérte a királyt, hogy adjon. Medici Mária erre a főúri családoktól kérte össze a szükséges dolgokat.

A régi jó világ mulatós, bőkezű magyar urai és vendégszerető nagyasszonyai csupán apróságokban takarékoskodtak, így például a gyufával. Egy régi magyar urat arról emlegettek, hogy minden gyufaszálat

